

Poznaj – Polubisz

Przez poznanie lokalnych gatunków do poszerzenia wiedzy i umiejętności biologicznych uczniów

Ptaki zimą – karta pracy

ALICJA WALOSIK*, BARTŁOMIEJ ZYŚK, MAREK GUZIK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Ptaki są najczęściej spotykanymi przez nas kręgowcami. Obserwujemy je praktycznie o każdej porze roku. Wszystkie wymienione przykłady gatunków ptaków mogą być widziane w pobliżu siedzib ludzkich. Jest to dobry okres na obserwacje ich zachowań, ponieważ gatunków jest niewiele i łatwiej niż w innych porach roku jest odróżnić je od ptaków powracających z ciepłych krajów.

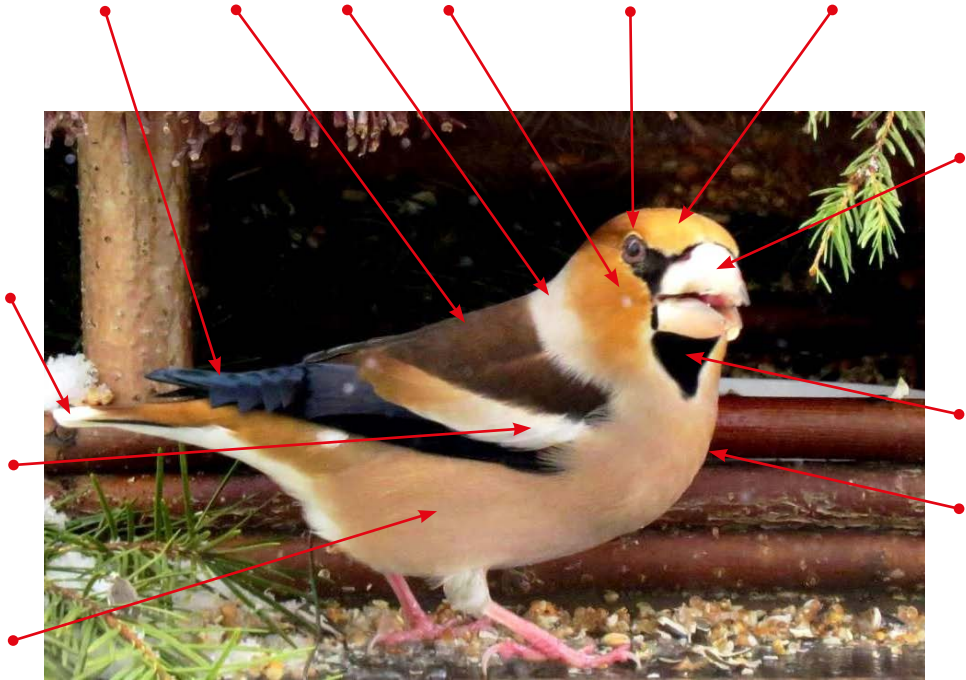
Zaproponowane proste ćwiczenia pozwolą na lepsze zrozumienie zachowania ptaka, a także na utrwalenie zdobytej wiedzy. Przed przystąpieniem do wykonywania ćwiczeń należy zapoznać się z tekstem „Zimowe ptaki” w części „Poznaj – Polubisz”.

Birds in Winter – worksheet

Birds are among the most common vertebrates we can see. We can observe them at any time of the year. All of the listed examples of bird species can be seen near human habitation. This is a good time to observe them because there aren't very many of them and those species identified in winter will be easier to distinguish in other seasons from the birds returning from the south.

The proposed straightforward exercises will enable students to gain a better understanding of bird behaviour, as well as to consolidate the acquired knowledge. Before starting the exercises, read the text “Birds in Winter” in the “From Learning About It To Liking It” series.

Zadanie 1. Poznajemy morfologię i części ciała ptaka. Podpisz wskazane strzałką elementy, używając określeń zamieszczonych poniżej: czapeczka, obróżka, brew, dziób, podgardle, policzek, grzbiet, sterówki, lotki, brzuch, lusterko, pierś.

Grubodziób

Zadanie 2. Ptaki należą do zwierząt określanych jako **zwierzęta stałocieplne**. Wyjaśnij, na czym polega to zjawisko.

.....

.....

.....

Podaj, jakie jeszcze zwierzęta charakteryzują się stałocieplnością.

.....

.....

Zadanie 3. Podpisz przedstawione na zdjęciach ptaki.

A.....

B.....

C.....

D.....

E.....

F.....

G.....

H.....

I.....

Zastanów się i zapisz, które z tych gatunków zostają u nas na zimę, a które odlatują.

Zostają .....

Odlatują .....

Poszukaj w internecie i napisz poniżej, dokąd odlatują wskazane przez Ciebie gatunki.

.....

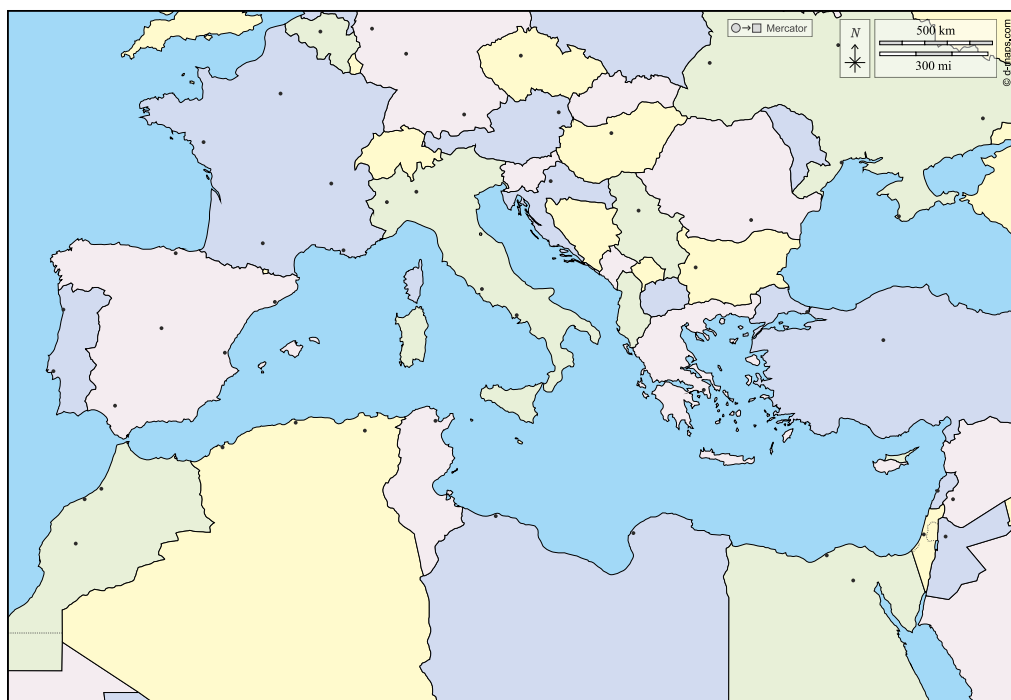
.....

.....

.....

Zadanie 4. Gatunki, które odlatują od nas na zimę do Afryki, wykorzystują do wędrówki różne trasy, które bieżą przez: Hiszpanię, Włochy, Grecję oraz Turcję i Półwysep Arabski. Trasy te zazwyczaj prowadzą okrężną drogą, i z tego powodu ptaki pokonują większą odległość.

Znajdź w internecie mapę wędrówek ptaków i na mapie znajdującej się poniżej zaznacz Polskę i trasy ptaków przebiegające przez Morze Śródziemne.

https://d-maps.com/carte.php?num_car=33702&lang=en

Zastanów się, jaki jest powód wyboru takich tras przez ptaki.

.....

.....

.....

Zadanie 5. Przedstawione poniżej ptaki zostają u nas na zimę. Podaj ich nazwę.

.....
.....

Popatrz na pokrój ciała ptaków i nastroszenie piór. Zastanów się, czemu każdy z nich wygląda inaczej.

.....

Na którym zdjęciu jest niższa temperatura? .....

Zadanie 6. Nazwij gatunek ptaka przedstawiony na fotografii poniżej.

.....

Zwróć uwagę, czy osobniki różnią się od siebie. Zaznacz samca i samicę. Napisz, jakie zjawisko przedstawia fotografia i na czym ono polega.

.....

.....

Zadanie 7. Obserwacja zachowań ptaków. Określenie dystansu ucieczki.

- a. Obserwujemy z dalszej odległości siedzące na ziemi ptaki. Normalnym, niezbyt szybkim krokiem przechodzimy koło nich, ale w taki sposób, aby minąć je w pewnej odległości. Kilkakrotnie, w odstępie czasowym, co 5–7 min, przechodzimy za każdym razem nieznacznie bliżej. Notujemy najmniejszą odległość, przy której ptak się poderwał do lotu.
- b. Po ustaleniu najmniejszej odległości, z której ptak się nie poderwał, w kolejnym przejściu przechodzimy w odległości nieznacznie większej niż minimalna. Sprawdzamy, czy ptak się poderwie. Jeśli nie, w kolejnym przejściu zatrzymujemy się i odwracamy w stronę ptaka.
Notujemy obserwacje i wyciągamy wnioski. Zapisujemy je poniżej.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. Przez ok. 1 godzinę liczymy wszystkie ptaki w naszej okolicy. Wykonujemy zliczanie przez 3 dni, starając się uwzględnić jak najwięcej ptaków. Dla każdego obserwowanego gatunku obliczamy średnią i nanosimy na wykres.

Liczba osobników

Gatunek ptaka

Zadanie 9. Wykonaj zdjęcia obserwowanych ptaków. Jeśli będą to osobniki z gatunków nieopisanych w tekście, oznacz je przy użyciu atlasów wskazanych w bibliografii do artykułu *Poznaj – Polubisz: Zimowe ptaki*. Na kartkę naklej zdjęcia zaobserwowanych osobników i zapisz ich cechy charakterystyczne.

Uwagi do realizacji

Zima jest trudnym okresem do prowadzenia zajęć terenowych z powodu niskiej temperatury powietrza, a także małej liczby zwierząt możliwych do obserwacji w tym okresie. Z drugiej strony można się skupić na obserwacji tych zwierząt, które z powodów łatwiejszej dostępności do pokarmu zbliżają się do człowieka lub łatwo można je zwabić, dokarmiając je. W tekście *Poznaj – Polubisz: Zimowe ptaki* zostały podane strony internetowe, na których można znaleźć zasady i sposoby dokarmiania ptaków. Jeśli nauczyciel zdecyduje się na prowadzenie z uczniami dokarmiania, powinien ich do tego zadania odpowiednio przygotować. Przede wszystkim należy zgromadzić odpowiedni pokarm. Można przygotować odpowiednie kule tłuszczowo-nasienne lub np., we współpracy z nauczycielem przedmiotu technika, wykonać proste karmniki dla zwierząt (<http://mto-kr.pl/dokarmianie-ptakow-zima/>).

Zaproponowane zadania można wykonać w domu/szkole lub w terenie. Nie powinny sprawiać trudności, gdyż odpowiedzi można znaleźć w tekście zasadniczym.

Przed wybraniem się na zajęcia w terenie, należy zwrócić uwagę uczniom na właściwy strój.

W zimie ptaki mają ulubione miejsca, w których przebywają, zatem przed przystąpieniem do ćwiczeń należy je wcześniej zlokalizować. Ograniczy to czas przeznaczony na poszukiwanie ptaków, a nauczyciel zorientuje się, w jaki sposób przeprowadzić zajęcia. Do prowadzenia obserwacji raczej nie powinno się wybierać jedynie pospolitych gołębi, ponieważ przez cały rok żyją one w pobliżu ludzi (szczególnie w miastach) i są przyzwyczajone do ich obecności. W miarę możliwości do obserwacji można również używać lornetki.

Zadanie 7. Nauczyciel powinien wcześniej wyjaśnić uczniom, na czym ma polegać ćwiczenie, a także poprosić ich, by nie zbliżali się do ptaków zbyt szybko i nie szli bezpośrednio w ich kierunku. Należy iść normalnym krokiem. Obserwację trzeba rozpocząć z dalszej odległości, a uczniowie biorący udział w ćwiczeniu powinni zachowywać się cicho, aby wcześniej nie zaniepokoić ptaków. Dystans ucieczki ustala się na podstawie kilku prób. Wyniki należy opisać w karcie pracy.

Zadanie 8. To zadanie uczniowie mogą wykonywać samodzielnie, ale stosowniejsze będzie ustalenie grup 2–3 osobowych. Zwiększy to bezpieczeństwo i usprawni działanie. Opracowanie wyników i wykresu można wykonać w szkole jako podsumowanie obserwacji.

Autorzy zdjęć zamieszczonych w karcie pracy: M. Guzik, E. Traczyk.